

Per què som un copríncipat?

Andorra, aquest rar prodigi, gairebé un miracle.

Amb aquestes paraules el cèlebre poeta català Salvador Espriu definia Andorra a la dècada dels 70.

Efectivament, gairebé un miracle. Com ha pogut subsistir Andorra tants segles al costat de dos grans estats i mantenir la seva independència?

Aquesta qüestió cal respondre-la donant unes breus pinzellades al que ha estat la nostra història.

La Constitució de l'any 1993 diu literalment en el seu article 43: “... D’acord amb la tradició institucional d’Andorra els coprínceps són, conjuntament i indivisa, el cap d’Estat, i n’assumeixen la representació més alta”. Fixeu-vos que parla de dos coprínceps i d’un sol cap d’estat. Anem a veure que és el que ens ha portat fins aquí.

Els primers pobladors d’Andorra, territori difícil, amb una superfície de 488 km quadrats i amb una altura mitjana de prop de 2.000 metres, ja estan documentats al Paleolític, fa uns 10.000 anys. Són caçadors i recol·lectors. A partir d’aquí, l’arqueologia i la història ens han documentat totes les fases d’ocupació de les nostres Valls. Tenim testimonis del neolític (fa 6.000 anys) amb els primers agricultors ramaders, de l’Edat dels Metalls i dels Ibers. De fet, la primera menció escrita en la qual apareix una referència als pobladors d’Andorra, és un text de Polibi, al voltant del 200 aC, que cita els andosins com una de les tribus que van sortir al pas de l’exèrcit d’Anníbal quan amb el seu exèrcit d’elefants travessava el Pirineu.

Hem passat molt ràpid per uns 10.000 anys d’història, però ara ens centrarem amb els fets històrics que van començar el segle VIII i que van comportar l’aparició del copríncipat.

L’any 711 els àrabs envaeixen la península ibèrica i amb molt poc temps travessen els Pirineus i fan moltes incursions a l’actual França (ràtzies). Calculem que la presència a Andorra d’aquests exèrcits invasors devia ser molt esporàdica i gens estable. De fet es pensa que en aquesta zona dels Pirineus, els musulmans hi devien estar uns 60 anys aproximadament (del 720 al 780). L’arqueologia només ens ha mostrat un testimoni d’una invocació religiosa en un jaciment del segle VIII. El fet és que a l’any 1000 i per taponar els Pirineus, els reis francs creen una sèrie de comtats, amb un comte feudatari de la cort d’Aquisgrà al capdavant que la historiografia coneix amb el nom de Marca Hispànica. Són els comtats de Barcelona, Empúries, Rosselló, Cerdanya, Urgell, Pallars, Ribagorça, Sobrarb, Aragó i més a l’est el Regne de Pamplona. En aquest nou escenari, Andorra, i per lògica geogràfica estava integrada dintre el comtat

d'Urgell, en l'àmbit administratiu i en el bisbat d'Urgell en l'àmbit religiós. Això que dic ens ho testimonia el primer document escrit i conservat l'any 843, on l'emperador Carles el Calb dona al seu fidel Sunifred, comte d'Urgell, diferents possessions, entre elles, les valls d'Andorra que ja en aquesta època apareixen com a unitat geogràfica. Cal mencionar que aquests comtes s'acaben independitzant de la cort franca.

Per tant, ja tenim Andorra integrada dintre el comtat d'Urgell. S'inicia un període de gairebé 300 anys en que els comtes d'Urgell desplacen els seus interessos territorials cap el sud del comtat, guanyant terres als musulmans i deixen de banda les possessions del nord, més pobres i amb menys recursos.

El bisbat d'Urgell, ja documentat al segle VI, té una gran influència en aquesta zona del Pirineu on hi trobem Andorra i a banda, del seu poder espiritual, comença a engrandir el seu patrimoni mitjançant una política de permutes i compres, que en el cas d'Andorra culminen l'any 1133, quan compren al comte d'Urgell tots els drets que aquest tenia sobre el territori andorrà. Si féssim un símil, els andorrans patriotes despenjarien la foto del comte d'Urgell de casa seva i la substituirien per la foto del bisbe d'Urgell.

Un cop el comte d'Urgell s'ha allunyat al sud del territori, el bisbe pren protagonisme. Però en aquesta zona hi conviuen altres senyors feudals que tenen una presència important en el futur d'Andorra. Estem parlant dels comtes de Foix al nord i els vescomtes de Castellbò molt a prop d'Andorra dintre el comtat d'Urgell, al sud d'Andorra. Un seguit de desavinences, lluites pel poder i aliances matrimonials fan que el segle XIII sigui un període convuls i violent que finalitza l'any 1278 amb la signatura de la pau (Pariatge) entre el comte de Foix i el bisbe d'Urgell. Ara, els patriotes andorrans afegirien la foto del comte de Foix al costat de la foto del bisbe. Del Pariatge, se'n desprenen un seguit de pactes en què bàsicament els representants dels comtes de Foix i dels bisbes cobraran un tribut de manera alternativa anomenat *quèstia*, exerciran la justícia de manera conjunta i nomenaran uns veguers, representants seus, per assegurar el compliment dels pactes. Aquest escenari va perdurar fins l'any 1993, data en que es va signar la Constitució.

En aquest llarg recorregut de 715 anys, les institucions andorranes es van mantenir invariables. En tot cas destacar que l'any 1419 es crea el Consell de la Terra, òrgan representatiu dels homes de les diferents parròquies d'Andorra. Aquí caldrà escoltar amb atenció el que ens proposarà l'historiador Carles Gascon, ja que ha trobat documents que ens parla d'alguna assemblea representativa a finals del segle XIII.

Per tant, en aquests prop de 715 anys, Andorra ha salvaguardat la seva independència, sota la tutela dels dos coprínceps, ha patit moments difícils, la renúncia al copríncipat dels francesos després de la Revolució Francesa, trobar-se enmig de les guerres entre Espanya i França o intents annexionistes d'algun dels dos veïns. Sempre però, el paper d'algun dels dos coprínceps ha sigut clau i també l'habilitat ancestral dels andorrans, homes savis de muntanya, que han sabut jugar de manera brillant a mantenir el copríncipat. D'aquí surt la coneguda expressió de *fer-se l'andorrà*.

També dir que en aquest llarg període, els patriotes andorrans sempre han tingut la foto del bisbe a casa seva, però han tingut de canviar la del comte de Foix, per la del rei de Navarra, per la del rei de França i finalment per la del president de la República.

Andorra, país d'economia difícil, ramaderia i poca productivitat agrícola, va esclatar econòmicament a la dècada dels 60 amb el turisme de masses i una situació fiscal avantatjosa

que ens ha porat fins a dia d'avui en que un nou repte se'ns ha posat sobre la taula. Relacionar-nos i arribar a un acord amb Europa. Ara ja no parlarem de pastures, de *pontages*, de lleudes ni de tributs feudals. Ara parlem de lliure circulació de persones, de mercaderies, de serveis i de productes financers.

Confio que els governants actuals sàpiguen seguir els passos dels seus avantpassats, continuïn fent-se l'andorrà i ens portin a un acord favorable dintre la Unió Europea.

Moltes gràcies per la seva atenció

Jordi Guillaumet (Institut d'Estudis Andorrans)